

مهم‌ترین انگیزه‌های جاعلان حدیث و چگونه ورود اسرائیلیات به دنیای اسلام

شماری از منافقان صدر اسلام که از یهودیان بودند، آگاهانه و به قصد ایجاد زلزله در باور مردم، به نقل روایات ساختگی با انگیزه‌های مشخصی پرداختند و به تدریج این نقل‌ها پذیرفته شد و بدون بازبایی و شناخت کافی از صحت و سقم آن‌ها به‌طور ناخودآگاه در برخی تفاسیر وارد شد.

شماری از منافقان صدر اسلام که از یهودیان بودند، آگاهانه و به قصد ایجاد زلزله در باور مردم، به نقل روایات ساختگی با انگیزه‌های مشخصی پرداختند و به تدریج این نقل‌ها پذیرفته شد و بدون بازبایی و شناخت کافی از صحت و سقم آن‌ها به‌طور ناخودآگاه در برخی تفاسیر وارد شد.

احمدعلی افتخاری، نویسنده و مدرس حوزه و دانشگاه، در گفت‌وگو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا)، به بیان سخنانی درباره اهمیت و ضرورت تفسیر قرآن کریم و سپس برخی از کاستی‌ها، آسیب‌ها و نارسایی‌های تفاسیر اعم از تفسیر مآثور (روایی و نقلی)، تفسیر علمی، تفسیر قرآن به قرآن (قرآن بسندگی در تفسیر)، تفسیر ترتیبی و ... پرداخت.

بخش نخست این گفت‌وگو را اینجا بخوانید!

وی که کتاب [#171؛مجهوریت قرآن کریم \(علل، آثار و راه‌های برون‌رفت در حوزه دورن‌دینی و برون‌دینی\)](#) را در دست تألیف دارد، در بخشی از سخنان خود در تبیین به مجهوریت قرآن در زمینه تفاسیر، با اشاره به پیشینه تفسیر روایی عنوان کرد: تفسیر مآثور، تفسیری بسیار کهن و همزاد وحی است و در آن قرآن به سنت، یعنی گفتار، کردار و تقریر معصوم (ع) تفسیر می‌شود و سنت پیامبر (ص) نیز ریشه در وحی دارد که فرمودند: [#171؛ألا و انی اوتیت القرآن و مثله معه](#).

700 جاعل حدیث و 150 صحابه ساختگی

این محقق و پژوهشگر در بخش دیگری از سخنان خود با اشاره به برخی از کاستی‌ها، آسیب‌ها و نارسایی‌های تفسیر مآثور، ورود جعل و تحریف، روایات ضعیف و ساختگی و متروک و ... پس از ممنوعیت تدوین احادیث، عنوان کرد: علامه امینی در [#171؛الغدیر](#) تعداد 700 تن از جعل‌کنندگان حدیث را بر اساس حروف الفبا نام برده و علامه عسکری نیز در کتاب خود به 150 صحابه ساختگی اشاره کرده که حتی وجود خارجی نداشته‌اند و با این حال در کتب و آثار اسلامی به عنوان نقل‌کنندگان حدیث و روایت نبوی شمرده شده‌اند!

مهم‌ترین انگیزه‌های جاعلان حدیث

وی افرادی چون ابن ابی‌یحیی در مدینه، واقدی در بغداد، مقاتل بن سلیمان در خراسان و محمد بن سعید در شام را از مهم‌ترین انگیزه‌های جاعلان حدیث خواند و تجاوز به مقام قداست، ذات و صفات سرمدی و حریم‌شکنی الهی با طرح خداسازی! و نیز تعرض به حریم عصمت و رسالت الهی پیامبران (ع) و پیشوایان معصوم (ع) با سیاست پیامبرسازی و امام‌آفرینی را از مهم‌ترین انگیزه‌های جعل حدیث برشمرد.

افتخاری خاطرنشان کرد: نمایش بی‌محتوایی و بی‌اعتباری شریعت‌های آسمانی با دین‌سازی، ایجاد تفرقه و اختلاف میان ملت‌های مسلمان با فرقه‌سازی، ایجاد نفرت میان توده‌ها با بدعت و جعل و تحریف با سیاست دین‌ستیزی، دور کردن مردمان از حقایق ناب و روح آموزه‌های دینی و مقام بندگی و اجرای نقشه‌های شوم خود و هم‌دستان پرکین در جامعه به نام دین، از دیگر انگیزه‌های مهم جاعلان حدیث بوده است.

احمدعلی افتخاری:

اسرائیلیات بیشتر در کتاب‌های اهل سنت به‌ویژه در آثار طبری، نعبوی، خازن، ابن‌کثیر و قرطبی یافت می‌شود و نیز در آثار شیعه نیز

این مدرس حوزه و دانشگاه همچنین گمراه‌سازی مردم از مسیر فطرت، عقل سلیم و شریعت و سنت، برپایی آشوب‌های فکری و عقیدتی و اجتماعی، قومی و قبیله‌ای، استفاده ابرازی برای نیل به سلطه و سود و سرمایه و دنیامداری، شبهه‌انگیزی در تشخیص مبانی صحیح و آلائش حق و باطل و زمینه‌سازی برای اشاعه روح عناد و طغیان و گرایش به بی‌دینی و کفر و الحاد را از دیگر انگیزه‌های مهم جاعلان حدیث محسوب کرد.

وی در ادامه سخنان خود گفت: از دیگر انگیزه‌های جعل حدیث می‌توان به مواردی چون اشاعه فساد و هر گونه بزهکاری در سایه انحرافات عقیدتی - اخلاقی و اجتماعی و ... بازداشتن مردم از محتوای آموزه‌های الهی و بسنده کردن به ظواهر آیات و احکام شرع، ترویج باورهای باطل و نادرست نیاکان در قالب تعالیم دینی و اصطلاحات روز مطابق با سلیقه‌های دینداران و تضعیف هرچه بهتر و بیشتر باور مردمان ساده‌لوح و دوراندیش اشاره کرد.

«حذف اسناد«؛ دستمایه ورود اسرائیلیات و احادیث جعلی

افتخاری پس از تشریح آسیب جعل و تحریف احادیث، «حذف اسناد« را از دیگر آسیب‌ها و نارسایی‌های احادیث برشمرد و گفت: تا دوره تابعان، مفسران خود را به حفظ سند روایت و نقل آن ملزم می‌دانستند و خود سدی در برابر احادیث موضوعی و ساختگی بودند، اما پس از آنان برای اختصار سند احادیث حذف شد و اخبار بدون سند وارد حوزه تفسیر روایی شد و موجبات ضعف آن را پدید آورد و از این رو احادیث پرشمار جعلی و اسرائیلیات به عنوان احادیث صحیح وارد و پذیرفته شد!

«پیدایش شعوبیه«؛ زمینه‌ای برای جعل حدیث

این مدرس حوزه و دانشگاه «پیدایش شعوبیه« را از عوامل ورود احادیث ضعیف در تفاسیر مأثور دانست و خاطرنشان کرد: گروهی با تمسک به مبانی اسلام به‌ویژه آیه شریفه «وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ« (حجرات/13) علیه تازیان نژادپرست قیام کردند و هر يك از این گروه‌ها برای بیان برتری در فضیلت خود دست به جعل حدیث زده و در میان مردمان پراکندند و این مطلب تأثیر بسیاری در ضعیف شدن برخی از تفاسیر مأثور داشت.

«راه‌یابی اسرائیلیات در تفسیر قرآن«

وی «راه‌یابی اسرائیلیات در تفسیر قرآن« را از دیگر عوامل از ضعف و نارسایی احادیث خواند و گفت: در عهد تابعان بسیاری از یهودیان و نصاری که اسلام آورده بودند، از رهگذر باور خود درباره داستان‌های قرآن پاسخ‌گوی پرسش‌های مسلمانان بودند که همه این قصه‌ها رنگ و بوی فرهنگ و آموزه‌های دینی یهود را داشت.

نویسنده کتاب «رفتار دینی در جامعه دینی« عنوان کرد: زمانی که این داستان‌ها به مذاق شنوندگان خوش آمد، شماری از منافقان صدر اسلام که از یهودیان بودند، آگاهانه و به قصد ایجاد تزلزل در باور مردم و به نقل روایات ساختگی با انگیزه‌های شخصی پرداختند و به تدریج این نقل‌ها پذیرفته شد و بدون بازایی و شناخت کافی از صحت و سقم آن‌ها به طور ناخودآگاه در تفاسیر وارد شد.

گروهی با تمسک به مبانی اسلام به‌ویژه آیه شریفه «وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ« (حجرات/13) علیه تازیان نژادپرست قیام کردند و هر يك از این گروه‌ها برای بیان برتری در فضیلت خود دست به جعل حدیث زده و در میان مردمان پراکندند و این مطلب تأثیر بسیاری در ضعیف شدن برخی از تفاسیر مأثور داشت

این نویسنده و مدرس حوزه و دانشگاه خاطرنشان کرد: البته این اسرائیلیات بیشتر در کتاب‌های اهل سنت به ویژه در آثار طبری، نعبی، خازن، ابن کثیر و قرطبی یافت می‌شود و نیز در آثار شیعه نیز راه یافته است که علامه طباطبایی در جلد 12 المیزان به این واقعیت اشاره کرده است.

وی ادامه داد: بر اساس منابع تاریخی عبدالله بن سلام، کعب‌الاحبار، محمد بن کعب القرظی، وهب بن منیه، تمیم بن اوس الداری،

عبدالملك بن عبدالعزيز معروف به ابن جریج، عبدالله بن عمرو و خاص و ابوهریره از مهم‌ترین کسانی هستند که به نقل اسرائیلیات پرداخته‌اند؛ شماری از اینان به استناد برخی اخبار، نقل اخبار اسرائیلی را جایز می‌دانستند و بنابر باور خود در این راه می‌کوشیدند!

چگونگی تشخیص احادیث جعلی و اسرائیلیات

نویسنده کتاب [#171 زن از دیدگاه ملت‌ها، ادیان و بزرگان جهان](#)؛ درباره چگونگی تشخیص احادیث جعلی و اسرائیلیات عنوان کرد: برای ارزیابی و تشخیص جعل و اسرائیلیات، می‌توان از راه سند و متن وارد شد و احادیث مخالف با آیات قرآن، احادیث متواتر، مخالف حکم قطعی عقل، مخالف مطالب علمی قطعی را شناخت و کنار گذاشت.